

Vagn Leick
Drengår i Grænselandet
Sønderjyske Levnedsløb nr. 34
Historisk Samfund for Sønderjylland
Aabenraa 2010
120 sider, rigt ill., bl.a. med Willy Leicks farvefotos
kr. 198, dog kr. 128 for Samfundets medlemmer

Denne bog er ikke mindre end en lille perle inden for erindringslitteraturen. Forfatteren, født 1939, er vokset op i den lille sønderjyske landsby Lydersholm, beliggende 12 km øst for Tønder og et par kilometer nord for den dansk-tyske grænse. Hvor faderen, Willy Leick, i næsten et halvt århundrede indtil pensioneringen i 1968 var lærer. Uddannet i genforeningsåret 1920 fra det tysksprogede Haderslev Seminarium var han kommet til Lydersholm som den første danske lærer efter Genforeningen. Før det havde han i over to år som dansk sønderjyde deltaget i 1. Verdenskrig og dens skyttegravshelvede på Vestfronten.

Vagn voksede op som nummer tre blandt fire brødre. Hvoraf de to er betydelig ældre, mens der kun er kort afstand til lillebroderen. Selv om Vagn Leick i det store og hele beskriver sin barndom som lykkelig, havde den også sine skyggesider. Som otteårig mistede han sin mor, mens faderen aldrig helt kom over de krigstraumer, han havde pådraget sig i Verdenskrigen. I vore dage ville man kalde dem posttraumatisk stresssyndrom. Som faderen i øvrigt kun nødtvungent snakkede om – for som han nøgternt sagde: - Der er alligevel ikke nogen, der helt forstår, hvad man snakker om. Tiden efter moderens død opfyldtes af skiftende husbestyrerinder, hvoraf én kortvarigt også blev stedmor.

Vagn Leick udvider – nyttigt og afvekslende - sine egne erindringer til en slags familiekrønike, hvor både faderen og storebroderen kommer til orde. Faderen fortæller nøgternt og lavmælt, men utroligt inciterende om sine barske oplevelser i skyttegravene under 1. Verdenskrig og – lige så kortfattet, men mere muntert - fra besættelsesårene, mens storebror Adser beretter om sine oplevelser som en særdeles ung frihedskæmper. Alle tre – far Willy, storebror Adser og Vagn selv – har det tilfælles, at de fortæller kortfattet og rammende, med stor og indlevet sans for detaljen og som udtryk for en særdeles god iagttagelsesevne. På forholdsvis få sider får vi hovedlinjer og detaljer fra små 50 års europæisk og grænselandshistorie.

Forfatteren fortæller om skolens betydning for lokalsamfundet, om betydningen af landegrænsens nærhed, om grænsebevogtningen og gendarmerne, der lige efter befrielsen i 1945 suppleredes med 150 gardere, der indkvarteredes i bl.a. den ved krigsafslutningen lukkede tyske skole i Lydersholm. Garderne skulle en kort tid supplere gendarmeriet i overvågningen af grænsen. Bogens forside viser en 6-årig Vagn siddende i tornystret på en af disse gardere. Også forholdet mellem den dansk- og tysksindede befolkning berører Leick. Og betegner det som i det store og hele godt – når bortses fra enkelte episoder omkring befrielsen. En af Vagns bedste venner i den tidlige barndom kom fra en hjemmetysk familie.

Men bogens hovedærinde er naturligvis at erindre Vagn Leicks liv indtil studentereksamen fra Tønder Statsskole i 1957. Som opvokset i et hus, hvor den ene ende udgjorde lærerfamiliens hjem og den anden skolestuen, flyder de to funktioner naturligt sammen i den lille Vagns dagligdag og optik. Allerede som fireårig starter han i praksis skolegangen – de første tre år hos

forskolelærerinden i nabobygningen, efterfulgt af to år hos faderen. Dernæst syv år på Statsskolen – fire i mellemskolen og tre år i gymnasiet.

Læseren får et levende indtryk af, i hvor høj grad skolen og til dels det diminutive forsamlingshus på kun 30 kvm. var centrum i landsbyens liv. Der var her en meget aktiv foredragsvirksomhed, mens landsbyens beboere på skolen f.eks. hentede en sygekasseseddel, når de skulle til læge. Om søndagen omdannedes skolestuen til kirkerum, hvor sognepræsten i Burkal kirke afholdt gudstjeneste. Skolestuen fungerede endvidere som valglokale. Der foregik det lokale biblioteksudlån, hvor Vagn sammen med sin lillebror fik praktisk erfaring ved at registrere udlån og udfylde lånerkort. Skolestuen lagde endvidere rum til den årlige juletræsfest og til de tilbagevendende komedier, som landsbyboerne opførte. Skolen var på den måde en væsentlig kulturfaktor i landsbyens liv. Hvor alle borgere - også efter at skolegangen var ovre - havde gode og vægtige grunde til at vende tilbage til.

Vagn Leick beskriver malende, hvordan naturen tidligt og organisk blev en del af drengens dagligdag. Lærer-faderen var god til at inddrage den mængde af natur, som Lydersholm lå midt i. Vandløb, damme og bevoksning af enhver art gav rigelige mængder af anskuelighedsmateriale, der kunne supplere landsbylærerens på mange måder holistisk orienterede undervisningsform. Og som indgik i Vagns herbarium i fritiden. Hans interesse for naturen og dens hemmeligheder blev måske vakt her i de tidlige barneår.

Nærværende anmelder blev i 1954 klassekammerat med forfatteren i gymnasiet på Tønder Statsskole. På det tidspunkt havde Vagn allerede gået der i fire år, jeg derimod på Kommuneskolen. Jeg nævner det primært, fordi han og jeg udover skoletiden også fik en anden ting til fælles. Det var de mange og lange cykelture – der blev i det hele taget cyklet meget i 1950'erne. Gad vide, om det var derfor, vi ikke kendte til DAMP-børn den gang. Vores daglige cykeltur var enten til toget i Jejsing eller hele vejen til Tønder. Vagn havde den klart længste vej – hele 12 km hver vej til Statsskolen. Seks dage om ugen – lørdagsfriheden hørte først slutningen af 1960'erne til. Sommetider blev turen taget hele to gange om dagen, hvis der f.eks. var et arrangement på skolen om aftenen. Og den syvende dag i ugen – hviledagen – viste Kino ofte en Tarzan-film kl. 14, der nemt kunne få os til at trække stålgangeren af stalden. En strid vestenvind, kun et gear, dårlige efterkrigsdæk, der ofte punkterede - og oven i det hele ikke alt for gode veje – alt det var alligevel ikke nok til at holde os hjemme. Men vi fik dermed rigeligt afløb for vore alt for mange teenagekræfter.

På Tønder Statsskole gjorde jazzen sit indtog i midten af 1950'erne – ikke mindst takket være Vagn Leick. Tidligt i drengesårene indledte han sin klaver-interesse og gik til undervisning. En interesse, han fastholdt og udbyggede – senere bl.a. som pianist i Kragerup Leick Kvartetten.

Alt i alt en fin lille bog, som det udgivelses-flittige Historisk Samfund for Sønderjylland og dets serie Sønderjyske Levnedsløb har ære af. Blot et par små rettelser, som den pedantiske anmelder ikke kan undlade at komme med. Feilberg Jørgensen var kun rektor i otte år – indtil 1962, hvor han blev rektor på Århus Statsgymnasium. Og så var vi ikke 14, men 16, der tog matematisk-naturvidenskabelig studentereksamen i 1957.

Publiceret på www.historie-online.dk

